

קול צופיין

קול צפֿיין נִשְׂאוֹ קול יַחֲדוֹ יִרְנֶנוּ

מקץ תשפ"ג השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

מְסִרַת גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים, וְרַבִּים בְּיַד מְעֻטִים האם מותר למצביא לקחת סיכון במלחמה?

בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְדָּךְ (בראשית כח טו; לא ג). ולבן מרגיש בכך "ניחשתי ויברכני אלוקים בגללך". ממש כפי שקורה ליוסף.

אחים, ולא רואים

הפלא הגדול הוא שאחי יוסף לא רואים מה שרואים כל המצרים הנמוכים הללו, והם מוכרים אותו לעבד וכמעט הורגים אותו. מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה אומר כי כשלא רוצים לראות - לא רואים. כך היה כשהאחים מגיעים למצרים ורואים משנה למלך יפה במיוחד שאין כמונו בעולם, שונה במראה מכל המצרים המכוערים; הוא לא אוכל עם המצרים כי הוא עברי; הוא מכיר את האחים עד כדי כך שהוא יודע מי בכור ומי צעיר; הוא מתעניין באביהם ובמשפחתם - ואחרי כל זה הם לא קולטים שהוא אחיהם. זאת על אף שהוא אמר להם מראש כי ישתחוו לו, וזה בדיוק מה שקורה.

הסביר הרב זצוק"ל כי כשאדם תפוס במחשבה מסוימת, גם כשהכול יהיה לו מול העיניים הוא לא יראה משהו אחר. כך האחים לא רואים שזה יוסף, כי הם לא רוצים לראות. וכך הם לא רואים שה' איתו למרות שאפילו אנשים גסים במצרים רואים את הפלא הגדול הזה.

זה מסביר איך הגויים לא נשאו את עם ישראל על כפיים למרות שהשפענו עליהם כל כך הרבה טוב במשך כל הדורות. הם פשוט שנאו אותנו וסיפרו לכולם כמה רע ורעל אנחנו מביאים לעולם. סירבו לפקוח את העיניים "כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים". כל שכן עיני טיפשים.

ה' ניצב עלינו ומלוא כל הארץ כבודו

הבעיה הגדולה היא לא עם הגויים שלא רוצים לראות. הבעיה הגדולה היא איתנו שאנחנו לפעמים שוכחים שה' איתנו ומתנהגים כאילו אנחנו לא מול עיני ה'. כך יוסף מדבר לשון הרע על האחים למרות שה' איתו. כך הוא מסלסל בשערו למרות שה' מברך את מעשה ידיו. כך הוא חושב לחטוא עם אשת פוטיפר עד שהוא רואה את דמות אביו מול עיניו.

גם אנחנו צריכים להזכיר לעצמנו תמיד שה' איתנו ומקשיב וקורא ליבות וכליות. כי לפעמים אנשים שוכחים שה' נמצא בכל מקום, וחשוב מאוד לכל אדם להרגיש את נוכחות ה' מולו. "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול,

ברכה גדולה עם השראת שכינה בעם ישראל

אחד משישים בנבואה

פרעה חולם על העתיד לבוא על מצרים, אבל לא מבין מה הוא רואה. גם שר המושקים ושר האופים רואים חלום אמיתי, חלום שהוא אחד משישים בנבואה. הם מקבלים את דבר ה' האמיתי אבל הם לא מצליחים לקשר את דבר ה' למציאות. מי שמקשר את הנבואה למציאות החיים וגוזר ממנה דרכי פעולה הוא יוסף שנקרא צִפְנָת פְּעֻנָח בגלל הדבר הזה (בראשית מא מה). וכיוון שבאופן קבוע הוא פותר חלומות, ממנה אותו פרעה להיות משנה למלך. "אֲתָה תִהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי רַק הַפֶּסֶא אֶגְדֵּל מִמֶּךָ".

וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף

כשפרעה רואה את הברכה של יוסף הוא מתפעל ואומר "הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ". פרעה לא קולט שיוסף נמצא במדרגה הרבה יותר גבוהה, של שם הויה. מי שמבחין בכך הוא פוטיפר: "וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ". הוא מבחין כי המדרגה הזו מביאה הרבה ברכה "וַיִּבְרָךְ ה' אֵת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרָכַת ה' בְּכָל אֲשֶׁר יָשׁ לוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה" (לט ה). גם שר בית הסוהר רואה שה' איתו יוסף, למרות שבתחילה רק נושא חן בעיניו. "וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף וַיֵּט אֱלֹהֵי חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲנוּן בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית הַסֹּהַר". בסוף הוא קולט ש"ה' אִתּוֹ וְאֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ" ומפקיד בידו את כל האסירים.

המשך לאבות הקדושים שהם מרכבה לשכינה

המעלה הזו היא מעלת האבות הקדושים שה' היה איתם, כפי שאומר הפסוק אחרי ברית המילה "וַיִּכַּל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבִרְהָם" (בראשית יז כב). מכאן למדו חכמינו שהאבות הם מרכבה לשכינה. גם הגויים מכירים בכך, אומרים "נשיא אלוקים אתה בתוכנו" ומכתירים אותו בעמק שווה הוא עמק המלך.

כן אומר ה' ליצחק "גֹּזֵר בְּאָרְצוֹ הַזֹּאת וְאֵהְיָ עִמָּךְ וְאִבְרָכְךָ" (בראשית כו ג, כד). וגם אבימלך רואה שה' עמו: "רְאוּ רְאִינוּ כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ" (כו ח). גם יעקב זכה שה' נָצַב עִלָּיו, ואומר לו שהוא איתו תמיד "וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרַתִּיךְ

ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כג, כד), מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממונו תמיד" (ש"ע א, מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב). וצריך אדם לחשוב תמיד ש"ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי. ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך ועמיק במחשבה זו ויארץ בה כפי יכולת השגת מוחו ומחשבתו וכפי הפנאי שלו לפני עסק התורה או המצוה כמו לפני לבישת טלית ותפילין" (התניא - חלק א' פרק מא).

"אין סומכים על הנס", וההחלטה שלהם היא הרת אסון לעם ישראל. על כן הוא ברח וביקש מהמלך הרומאי את יבנה וחכמיה וקיבל.

ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם

כן אמר הנביא ירמיהו לצדקיהו המלך ולכל עם ישראל להשלים עם נבוכדנאצר ולא להילחם בו. "והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר קלף בבל ואת אשר לא יתנו את צנאדו בעל קלף בבל בתרבו וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם ה' עדי תמי אתם בידו".

ירמיהו מזהיר את המלך לא לשמוע לנביאי השקר שמבטיחים לו ניסים כמו שהיה לאברהם אבינו שרדף אחרי ארבעת המלכים. "ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל עניניכם ואל פשפשיכם אשר הם אמרים אליכם לאמור לא תעבדו את קלף בבל ואת אשר לא יתנו את צנאדו בעל קלף בבל אתכם מעל אדמתכם והדתתי אתכם ואבדתם" (ירמיהו פרק כז).

מתתיהו ויהודה יודעים שהשכינה איתם ולכן הם לא חוששים להילחם מעטים מול רבים. כך היה עם חזקיהו שנלחם מול מלך אשור, כך היה אברהם שנלחם מול ארבעת המלכים וכך אמר יהושע לבני ישראל שכבשו את הארץ איש אחד מכם ירדף אף כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם"

הביאו את ציוריכם בעל מלך בבל

ירמיהו אמר לצדקיהו ולכל צבאו "הביאו את ציוריכם בעל מלך בבל ובעבדו אתו ועמו וחייו: למה תמותו אתה ועמך בתרבו וברעב ובדבר פאשר דבר ה' אליהו אשר לא יעבד את קלף בבל". ואל תחשבו שאתם כמו בדור של חזקיהו שנלחם עם מלך אשור ואמר לו הנביא ישעיהו לא להיכנע כעצת שבנא הסופר, אלא לעמוד במצור וה' יעשה לו נס. "עבדו את מלך בבל וחייו למה תהיה העיר הזאת חרבה". אולי גם כאן צריך לעבוד את אנטיוכוס ולחיות כמו שאמר ירמיהו לצדקיהו ולכל ישראל?

לא תיראום בכיבוש הארץ

לעומת הכניעה הזאת מצווה אותם ה' להילחם בשבעת העממים באומץ גדול. פעמים רבות מאוד מזהיר אותם משה בספר דברים על האומץ. "לא תיראום כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם" (דברים ג כב). זהו כל חטא המרגלים שהביא לנו בכייה לדורות - פחד מוטעה. ישראל מפחדים שהם לא יצליחו להילחם בענקים. "והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא קנזנו" (במדבר יג לא). הם רואים את עצמם כמו חגבים וכך הם גם נראים בעיני אויביהם.

אומץ מוטעה בחטא המעפילים

אחרי שהם נענשים הם מתמלאים עוז וגבורה מוטעים ויוצאים להילחם בכנענים. "ויעפלו לעלות אל ראש ההר ויארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה". אמר להם ה' "אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנפלו לפני איביכם" (במדבר יד כג). הם לא שומעים ומשלמים על זה מחיר יקר "ויצד העמלקי והקנעני הישב בקר ההוא ויפסו ויפתו עד החרמה". ההבדל הוא השראת השכינה. אם השכינה בתוכם הם מנצחים אפילו מעטים את הרבים, והיציאה לקרב לא נקראת לסמוך על הנס.

מתתיהו יודע ששכינה עמם וניצחונם מובטח

מי לה' אלי

מתתיהו ויהודה יודעים שהשכינה איתם ולכן הם לא חוששים להילחם מעטים מול רבים. כך היה עם חזקיהו שנלחם מול מלך אשור. כך היה אברהם שנלחם מול ארבעת המלכים. כך מבטיח משה "להוריש גוים גדלים ועצמים מן מן מן מן לתת להם את ארצם נחלה כיום הזה" (דברים פרק ד לח). וכך אמר יהושע לבני ישראל שכבשו את הארץ "איש אחד מכם ירדף אף כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם פאשר דבר לכם" (יהושע כג י).

יציאה למלחמה - שאלה הלכתית

האם "לא תירא מזהם" או "אין סומכים על הנס"? השראת השכינה היא התשובה לשאלה הכי גדולה של חנוכה. מתי אנחנו אומרים "לא תירא מזהם" ויוצאים למלחמה של מעטים מול רבים וחלשים מול גיבורים, ומתי אנחנו אומרים "אין סומכים על הנס" ונמנעים ממלחמה? זו הייתה השאלה הגדולה ביותר שעמדה מול מתתיהו ובניו.

הצבעה אמונית בעד הקמת המדינה

זו השאלה שנמצאת היום מול עיני כל חברי הכנסת והשרים בממשלת ישראל. זו הייתה השאלה שעמדה מול עיני בן-גוריון שהכריז על הקמת המדינה כשלא היה לו נשק כמו שהיה לערבים. לא היו לו חיילים, ואלה שהיו - לא היו מאומנים. מולו עמדו צבאות של עשר מדינות מצוידות בטנקים, מטוסים, תותחים וצבא גדול ממנו עשרות מונים. איך הצביעו אפוא שרים דתיים בעד הקמת המדינה? איך אנחנו מקבלים היום החלטות לפגוע במחנות הצבא של איראן, מדינה שגדולה מאיתנו עשרת מונים ומאיימת לפגוע בנו? מה מדריכה ההלכה את מתתיהו ובניו ומה היא מדריכה אותנו בשאלות שהצלחה בהן מצילה חיים של אלפים ורבות מעם ישראל, וחלילה כישלון משולם בדם צדיקים קדושי עליון? איך הורו תלמידי חכמים לתלמידיהם להצביע בעד או נגד הסכמי אוסלו? האם זו רק שאלה של אנשי מקצוע, או גם שאלה של תלמידי חכמים?

יועצים באחיותופל ונמלכין בסנהדרין

מורן הרב אליהו וצוק"ל היה רגיל להזכיר את סדר הפסיקה בהלכות מלחמה. התורה מתחשבת במומחים, אבל יש שיקולים אחרים. כך היה מביא מורן הרב אליהו את הגמרא על דוד המלך שלפני כל קרב היו "יועצים באחיותופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים" (ברכות ג ע"ב). אחיותופל היה היועץ. הסנהדרין דנו בשאלה ההלכתית הזו, ואחר כך היו שואלים באורים ותומים. וגם כשלא היו אורים ותומים היו יוצאים לקרבות על פי היועצים ועל פי תלמידי החכמים.

אין סומכים על הנס בשעת חורבן

רבן יוחנן בן זכאי לא סומך על הנס

כולנו מכירים את הסיפור על רבן יוחנן בן זכאי שעוזב את ירושלים בעת המצור בתחבולות והולך למצביא הרומאי אספסינוס. הוא נאלץ לברוח כדי שהקנאים שהיו בירושלים בעת ההיא לא יפגעו בו. הם היו אומרים שצריך להילחם ברומאים וה' יתן "רבים ביד מעטים וגיבורים ביד מעטים", כמו שעשה למתתיהו ובניו. רבן יוחנן בן זכאי חשב שהם טועים,

אני אתכם נאם ה'

שלושה נביאים עלו מבבל ומחזקים את עם ישראל במלאכתו בתחילת ימי הבית השני. חגי ואומר להם ששכינה בקרבם "ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה' לעם לאמר אני אתכם נאם ה'" (חגי א ג). כן הוא חוזר ואומר לחזק את רוחם שלא יפחדו מהגויים "ועתה חזק זרעכם נאם ה' ויחזק יהושע בן יהוידק הכהן הגדול ויחזק כל עם הארץ נאם ה' ועשו כי אני אתכם נאם ה' צבאות" (חגי ב ד).

הנני כא ושכנתי בתוכך נאם ה'

גם הנביא זכריה (ב יד) חוזר ואומר פעמיים "רני ושחחי בת ציון כי הנני כא ושכנתי בתוכך נאם ה' ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך וידעת כי ה' צבאות שלחני אליך: ונחל ה' את יהודה חלקו על אדמת הקדש ויבחר עוד בירושלם". בגלל שהשכינה שורה בישראל, כדאי לכל אויביהם לברוח כי ניצחונם של ישראל מובטח "הס כל בשר מפני ה' כי געור ממועון קדשו".

במה אהבתנו?

הנביא מלאכי מוכיח את ישראל שהם לא מרגישים את האהבה הגדולה של ה' יתברך אליהם. "אהבתי אתכם אמר ה'" (מלאכי א ב). והם שואלים "במה אהבתנו?". ובגלל שהם לא כל כך מרגישים את האהבה הזאת הם מקריבים לחם פנים בזוי, ומגישים כבש עגור לזבח ושור פסח וחלה. אילו היו מרגישים את האהבה של ה' לא היו מעיזים לזלזל באופן הזה. בגלל המעשים שלהם השראת השכינה בבית שני לא הייתה מלאה.

השראת השכינה בבית שני

המשיה דברים שיש בין מקדש ראשון למקדש שני הגמרא שואלת האם הייתה אש על המזבח בבית שני, האם הייתה בו שכינה. "ובמקדש שני מי הניח? והא אמר רבי שמואל בר אבוןאי, מאי דכתיב, (חגי א) עליו הדר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו ואבדו וקוראים ואבדו. למה חסר בכתוב ה' 'אלו חמשה דברים שיש בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן, ארון, פפרת, וקרובים, אש, ושכינה, ורוח הקדש, ואורים ותומים" (יומא כא ע"ב). אם כן משמע שלא הייתה בו שכינה. וצריך לומר שיש מדרגות בהשראת שכינה, לא הייתה נבואה כמו בית ראשון, אבל הייתה נוכחות ה' בינינו.

הסיבות לחסרון השכינה

הגמרא מספרת כי ריש לקיש שחה בירדן ובא רבה בר בר חנה לתת לו יד לסייע בידו, כעס עליו ריש לקיש ואמר לו "סינא לכו" - אני שונא אתכם, יושבי בבל, שלא עלייתם בזמן עזרא ונחמיה ובגלל זה בית המקדש היה חלש. שלא שרתה בו שכינה (יומא ט ע"ב. ורש"י שם. פסיקתא רבה לה). מספרת הגמרא שאחר כך סיפר ריש לקיש את הסיפור לרבי יוחנן. ואמר לו "לאו היינו טעמא אי נמי סליקו כולהו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני דכתיב 'פת אלהים ליפת וישכן באהלי שם'". אין השכינה שורה אלא באוהלו של שם, ואילו את בית המקדש השני בנה כורש. לכן לא שרתה בו שכינה.

נס נר המערבי - השראת שכינה

ואומנם אי אפשר לומר שלא שרתה בו שכינה לגמרי, שהרי הפסוק אומר במפורש שה' ירצה בו ויתכבד בו וישרה עליו שכינה. ואי אפשר לומר

שהייתה השראת שכינה כמו בבית הראשון. כמו כן אנו יודעים שהיה נס נר המערבי בימי שמעון הצדיק, והוא מורה על השראת שכינה. "תנו רבנן, ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק - היה גורל עולה בזמין, מכאן ואילך - פעמים עולה בזמין, פעמים עולה בשמאל. והיה לשון של זהורית מלבין. מכאן ואילך - פעמים מלבין, פעמים אינו מלבין. והיה נר מערבי דולק, מכאן ואילך - פעמים דולק, פעמים קבה. והיתה אש של מערכה מתגברת, ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה, חוץ משני גזרי עצים, כדי לקיים מצות עצים. מכאן ואילך תשש כחה של מערכה - פעמים מתגברת, פעמים אינה מתגברת. ולא היו כהנים נמנעים להביא עצים למערכה כל היום כלו. ונשתלחה ברכה בעמור, ובשתי הלחם, ובלחם הפנים" (יומא ט ע"א). הרי שהייתה השראת שכינה בימי שמעון הצדיק, שהגמרא אומרת שהנר הדולק הוא עדות לכך ששורה שכינה בישראל.

אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק - נמנעו אהיו הפהנים מלברך בשם

אמנם בהמשך הגמרא כתוב שאחרי פטירתו הפסיקה השכינה "תנו רבנן, אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק, אמרו להם, בשנה זו הוא מת. אמרו לו, מנין אתה יודע? אמרו להם, בכל יום הפפורים היה מודפן לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים; נכנס עמי ויצא עמי, והיום נדפן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים, נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעת ימים ומת, ונמנעו אהיו הפהנים מלברך בשם". הסביר התוס' כי הפסקת הברכה בשם המפורש היא בגלל הפסקת השראת השכינה (סוטה לח ע"א).

סימן נס המנורה לפני היציאה למלחמה

וצריך לומר שלא פסקה השראת השכינה לגמרי, שהרי פעמים היה דולק נר מערבי. והגמרא מספרת על רבי טרפון ששמע את הכהן הגדול מברך בשם המפורש אחרי מיתת שמעון הצדיק (קידושין עא ע"א). כיוון שפסקה שכינה בימי שמעון הצדיק היה צריך מתתיהו את הסימן של נס המנורה לדעת שחזרה שכינה לעם ישראל, ויכול היה לצאת למלחמה מעטים מול רבים ולא לחשוש.

לפני נס המנורה - מסרו נפש בגלל שעת שמד

אם כך, איך יצא מתתיהו למלחמה לפני נס המנורה? צריך לומר שלא הייתה להם ברירה. הם ראו כי הבורחים למערות נהרגו על קידוש ה', שלא רצו לעבור על שלוש המצוות החמורות של ייהרג ובל יעבור - עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. וכיוון שצריכים להיהרג עליהן, אמרו מתתיהו ובניו: מי אמר שצריך להיהרג כצאן לטבח? לא נפשוט צווארנו לשחיטה, אלא נילחם בכל כוחנו וה' הטוב בעיניו יעשה.

אחר כך ראו שה' איתם. וכשה' איתם לכתחילה לא יראים מפני המונם. ובמיוחד שראו את נס פך השמן הבינו ששכינה שרויה בישראל ואין לירא מהם כלל.

היש ה' בקרבנו בימינו?

לדעת האם שכינה בתוכנו

לפי האמור לעיל יש חובה על כולנו לדעת האם יש השראת שכינה בתוכנו. אם היא קיימת - חובה עלינו להילחם באויבינו אפילו אם אנחנו מעטים מול רבים. גם אם מדובר בסכנת נפשות - סומכים על הנס. אבל אם אין השראת שכינה אסור לנו לסכן את חייו.

הרב זצוק"ל
הסביר כי
כשאדם תפוס
במחשבה
מסוימת, גם
כשהכול יהיה לו
מול העיניים הוא
לא יראה משהו
אחר. כך האחים
לא רואים שזה
יוסף, כי הם לא
רוצים לראות.
וכך הם לא
רואים שה' איתו
למרות שאפילו
אנשים גסים
במצרים רואים
את הפלא הגדול
הזה

הקדוש ברוך הוא שָׁב עִמָּהֶם מִבֵּין הַגִּלְיֹת

רבי שמעון בר יוחאי אומר בגמרא כי עליית יהודים מכל קצווי תבל לישראל היא סימן לחזרת השכינה. "תִּנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אָמַר, בָּא וְרָאָה, כְּמָה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁגָּלוּ, שְׂכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְמִצְרַיִם, שְׂכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁצָּאָמַר (ש"א ב) 'הַגִּלְגָּל נִגְלִיתִי אֶל בֵּית אֲבִיךָ בְּהֵיוֹתְם בְּמִצְרַיִם' וגו'. גָּלוּ לְעִילָם, שְׂכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁצָּאָמַר (ישעיה מט) 'וְשָׁמַתִּי כְּסָאֵי בְעִילָם'. גָּלוּ לְבָבֶל, שְׂכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁצָּאָמַר (ישעיה מג) 'לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְבֶלְהָ'. גָּלוּ לְאֲדוּם, וְשְׂכִינָה עִמָּהֶם שֶׁצָּאָמַר (שם סג) 'מִי זֶה בָּא מְאֻדוֹם, חֲמוּץ בַּגְּדִים מִצְבָּרָה' וגו'. וְאַף כְּשֶׁהֵם יֵתִידִין לְיִשְׂרָאֵל, שְׂכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁצָּאָמַר (דברים ל) 'וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְרָחַמְךָ; וְהָשִׁיב' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'וְשָׁב', מִלְּמַד שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁב עִמָּהֶם מִבֵּין הַגִּלְיֹת" (מגילה כט ע"א).

קדושת הארץ וקדושת הפירות – קדושת השכינה

גם הפלא הגדול של ארץ שוממה שנותנת פריה בעין יפה היא עדות על חזרת השכינה לישראל. כך אומרת הגמרא בסנהדרין (צח ע"א): "ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל וגו'". ולמאי נפקא מינא אם זה הקץ או לא? לצאת לקרב מעטים מול רבים.

אם הארץ נותנת פריה בעין יפה זה אומר שחזרה שכינה לישראל. כי הפירות הפסיקו בגלות בגלל שהשכינה גלתה, והפירות חוזרים בעת הגאולה כי השכינה חזרה. שהפירות הם בזכות השכינה (הב"ח על הטור או"ח רח). "קדושת הארץ הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת, גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה השוננת בקרב הארץ".

ריבוי בתי כנסיות ובתי מדרשות – השראת שכינה

גם הפלא של ריבוי בתי כנסיות ובתי מדרשות הוא עדות על חזרת השכינה לישראל. כדברי הגמרא (ברכות ו ע"א) "אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מניין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר: אלהים נצב בעדת אל; ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם - שנאמר: אלהים נצב בעדת אל; ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם - שנאמר: בקרב אלהים ישפוט; ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם - שנאמר: אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו'".

וכן בגמרא (סנהדרין קה ע"ב): "אמר רבי יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות - מה טובו אהליך יעקב. לא תשרה שכינה עליהם - ומשכנותיך ישראל". ואין לך הוכחה גדולה מזו שהשכינה חזרה לשכון בתוכנו, שלא היה ריבוי התורה בעם ישראל כזה בישראל מיום שגלינו מארצנו והתרחקנו מעל אדמתנו.

ורדפו מכם חמשה מאה – עדות להשראת שכינה

התורה (ויקרא כו ז-ג) אומרת כי השראת השכינה באה עם כל הדברים הללו וגם עם ניצחון מול האויבים. "וְיִדְפְּתֶם אֶת אֹיְבֵיכֶם וְנִפְּלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב; וְיִדְפּוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רֶבֶבָה יִדְפּוּ וְנִפְּלוּ אֹיְבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב; וּפְגִימֵי אֱלֹהִים וְהַפְרִיטִי אֶתְכֶם וְהַרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקְיַמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם; וְאֶכְלַתְּם יֶשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי חֵדָשׁ תּוֹצִיאוּ".

שכל אלו עדות להשראת שכינה: "וְנִתְּתִי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אִתְּכֶם; וְהִתְהַלַּמְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תְּהִיוּ לִי לְעַם: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִקְּדוֹשׁ לְהָם עֲבָדִים וְאֲשַׁבְרֵם מִמֵּת עֲלֵיכֶם וְאוֹלַף אֶתְכֶם קוֹמְמִיחִי". אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

חנוכייה במקום צלב

סיפור הרב שמואל זעפרני ע"ה, ראש לשכת הרב זצ"ל: היה זה מיד אחרי שנפתח מסך הברזל של רוסיה, מדינה של אנטישמיות שדיכאה את היהודים ולא אפשרה להם להתפלל או ללמוד תורה או יהדות במשך שבעים שנה. בימים ההם הגיע הרב אליהו זצ"ל לביקור ברוסיה והתבקש לבקר את הארכיבישוף של רוסיה, שיש לו השפעה גדולה על ההמונים והוא יכול למתן את האנטישמיות ברוסיה ולהציל חיים של יהודים רבים. הרב היה רגיש מאוד לכל עניינים של צלבים ונצרות. הוא התרחק מהם כמש כמנו מאש, ובוודאי מארכיבישוף שכל כולו נושא צלבים וחפצי עבודה זרה עליו. אבל למען היהודים ברוסיה הוא היה מוכן לביקור זה וציווה עלינו להתכונן אליו. התנאי שלו לביקור היה, שהוא יערך בבית של הארכיבישוף ולא בכנסייה. בין השאר, הוא ביקש ממני לקנות בארץ חנוכייה מכסף טהור. שאלתי למה, הרי אתנו לא היינו בתקופה של חנוכה, והוא אמר לי: כשנגיע, תראה.

לפני שהגענו לארכיבישוף אמר לנו הרב: אתם צריכים להיזהר לא להתכופף לפניו. אם לוחצים לו את היד, מרימים את הראש למעלה ולא מתכופפים כלל. אם יהיו הפתעות במהלך הביקור, תסתכלו עלי, ממני תראו וכן תעשו.

כשהגענו לביתו, היינו צריכים לעבור דרך חדר מבואה קטן לפני החדר הגדול שבו צריך להיות הארכיבישוף. לחדר הקטן הזה הייתה דלת נמוכה, והיו צריכים להתכופף על מנת להיכנס בה. אמר לנו הרב: הוא חמכה לנו מעבר לדלת הזו, ועליו יהיו בוודאי הרבה צלבים. הרב התכופף ונכנס כשהוא מפנה את גבו אל הכניסה. כולנו עשינו כמוהו, והנה הרב צדק. בחדרון הקטן הזה חיכה לנו הארכיבישוף עם כל הצלבים על חזהו, ואילולי עשינו כמו שהרב נהג היינו מוצאים את עצמנו מתכופפים לפני הצלבים.

הרב לחץ לו את היד כשהוא זקוף, וכך עשינו כולנו. וכך הוא ליווה אותנו לחדר הגדול שבו היה שולחן גדול, והוא והרב ישבו בראשו. על השולחן הזה היה מונח צלב אבן גדול, וראיתי איך הצלם הזה מפרעי לרב. או אז הרב אמר לארכיבישוף כי מנהג היהודים לתת מתנה יקרה לאיש שמבקרים אותו. אורו עיניו של הארכיבישוף, שנראה היה שהוא רגיש מאוד לכל דבר של ממון. הרב אמר לי להוציא את חנוכיית הכסף מארזי, והציב אותה על השולחן. הרב האריך בתיאור וקרתה וחשיבותה של החנוכייה הזו, ועיניו של הארכיבישוף הסתווירו. ביתיים הוצאתי את צלב האבן והנחתי במקומו את חנוכיית הכסף.

הארכיבישוף הודה לרב ושמח מאוד. ביתיים אמר לו הרב כי אתנו כאנשי דת צריכים להנחות את הפוליטיקאים איך לנוהג. "אתנו צריכים לומר לכולם כי הדת היא שלום ואהבה, וצריך לכבד איש את רעהו שנבראו בצלם אלוהים", אמר הרב. "בוודאי", אמר הארכיבישוף, ולא שם לב למלכות שטומן לו הרב בשיחתו. "אם כן, אתנו צריכים להנחות את הפוליטיקאים ואת ההמון ולומר להם שצריכים לכבד כל מאמץ, ולא לרדוף אותו". אמר הרב, והארכיבישוף הנהן בראשו. "תחבר מסמך בחתימת שוננו, והוא יתפרסם בכל העולם, על אהבה ואחוה ומניעת אנטישמיות". והארכיבישוף מסכים לדברים.

הרב הוציא נייר מכיסו והחל לנסח את ההצהרה. השגריר שהיה שם החל להתערב ולומר: "אולי ננסח משהו יותר מקצועי ורשמי בעצת משפטנים". "למה לא?" אמר הארכיבישוף. "עכשיו שעת רצון", אמר הרב לשגריר. "עכשיו, או לעולם לא". השגריר, שלא היה מספיק חכם, התעקש על שלו, והמסמך לא יצא באותה שעה. אחר כך, כשהשגריר ניסח מסמך עם משפטנים וכד', הארכיבישוף כבר לא רצה לחתום. אולי היו לו יועצים שאמרו לו שזה לא לטובנו להגן על היהודים.

בכל מקרה, הרב יצא משם יחד עם הארכיבישוף לעיתונאים וביחד הם הצהירו שלא צריכה להיות רדיפה של יהודים ושל נוצרים אלה על-ידי אלה, אלא צריך להיות כבוד בין המאמינים. הדבר היה מאוד משמעותי במניעת האנטישמיות שהרימה את ראשה באותם ימים.

תשובה כהלכה

אמת נצרתית. מה ההבדל בין תרבות יוון ותרבות המערב לתרבות שלנו? תרבות יוון או תרבות רומא והמערב ותרבות שכלפי חוץ נראית מאוד מושכת יפה. היוונים בנו מקדשי פאר ופסלים יפים, והם גם קבעו חוק בכל האימפריה שלהם, שכל כלה שמתחנתת חייבת להיגונע על ידי המושל בליל החופה שלה. אין לך רשע גדול מזה. אכזריות של הנחמות. מי שמסתכל על הופי החיצוני עלול להתבלבל מהיפי המרשים, מי שמסתכל על המוסריות שלהם, מבין שהם שיא התועבה. תרבות המערב מושכת ומצצת, בה חופש וחירות, אבל ההתנתות חיסלה את העתיד שלהם. הם רוצים להינות מהעולם הזה ולכן מתחננים סאטור, יולדים מעט מאוד ילדים. אין גאונות בין בעל לאישה ומוסד המשפחה מתמוטט. אחוז הגירושין עולה בהתמדה, וכמעט לא נולדים ילדים שיקימו את הדור הבא. השם הכי נפוץ בן הילדים שנולדים בערי הבירה של אירופה הוא מוחמד. הגירת המוסלמים לאירופה לא מונעת ממוסריות של הדאגה לאחר, היא באה כי לא נולד דור צעיר שיעבוד במפעלים, או במלצחות ושירותים. לכן אירופה מסייבת עובדים זולים כי זה נוח היום, למרות שהיבוא הזה הורס את העתיד של אירופה שעתידי להיכבש בידי המוסלמים. אתנו לא מוכנים לוותר על עם ישראל בשביל גאונות. יש לעם שלנו תפקיד גדול, ואתנו שומרים על הייחוד שלנו. דאגים להיום ודאגים גם למחר. דאגים לדור הזה ודאגים גם לדור הבא.

נך איש ופיתו. אם העניין בחנוכה הוא פרטום הנס, למה אתנו לא מדליקים ברוב עם בבית כנסת כמו קריאת סגולה, או בחובות? למה דווקא בפתח הבית? בפורים העיקר הוא פרטום הנס בבית הכנסת. אבל בחנוכה רוצים להדגיש את חשיבות המשפחה, שבה היוונים רצו לפגוע במיוחד. ולכן חשוב לנו לחזק את האור של הבית. בראש ובראשית יחד עם זאת, יש גם מצווה להדליק חנוכייה בבית הכנסת, ומנהג חשוב מאוד נהוגים עם ישראל. והגדילו לעשות חסדי חב"ד שמדליקים חנוכיית בכל התכנסות ציבורית, אלא שלפי חשיבתו לא מברכים.

כ"ד
תלמוד תורה מאור התורה
מיסודו של מו"ר הר"ר מרדכי אליהו זצ"ל
קרית משה - ירושלים

הורים יקרים, אנו שמחים לבשר לכם
על פתיחת ההרשמה לכיתה א'. ימים פתוחים יתקיימו א"ה
בתאריך כ' טבת, כ"ו טבת בין השעות 8:30-10:30
לפרטים וקביעת ראיון קבלה: מזכירות התלמוד תורה
טל': 02-6526051 מייל: evhuri5@gmail.com

חדש! בעז"ה הסעות מרחבי ירושלים